

KLASİK YUNAN MİTOLOJİSİ

Şefik Can

YAYIN NU: 896

KÜLTÜR SERİSİ: 470

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-975-437-858-0

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1.-9. BASIM: 1970-2009 İnkılâp

10. Basım: 2011, Ötüken

19. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul

Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Kapak Tasarımı: Zafer Yılmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: İmak Ofset Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.

Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	9
Birinci Basımın Önsözü.....	17
<i>Mitoloji</i>	17
Mitler Nasıl Doğar?	18
<i>Yunan Theogonisi</i>	21
Evrenin Yaradılışı ve Tanrıların Doğuşu.....	21
Uranos (Gök) ve Gaia (Yer).....	22
Kronos'un Saltanatı	23
Zeus'un Doğuşu.....	24
<i>İnsanın Yaradılışı</i>	26
İnsanlığın Dört Devri.....	29
İnsanlarla Tanrıların Bozuşması	31
İlk Kadının Yaradılması	31
Tufan – Deukalion ve Pyrrha	33
Büyük Tanrılar	34
<i>Olympos</i>	37

BÜYÜK TANRILAR

Zeus-Hera-Athena-Apollon-Artemis
Hermes-Ares-Aphrodite-Hestia-Hephaistos-
Poseidon-Demeter-Hades-Dionysos

<i>Zeus yahut Jüpiter</i>	43
Europa.....	48
Danae	50
Leda.....	51
Antiope	51
Ganymedes.....	53
Lykaon ve Kallisto.....	54
Philemon ve Baucis.....	55
Zeus İçin Yapılan Tapınaklar ve Heykeller	56
<i>Hera Yahut Junon</i>	58
Hera ve İksiyon	61
<i>Athena yahut Minerve</i>	64
<i>Lydialı Güzel Arakne'nin Örümcek Oluşu</i>	68
<i>Apollon yahut Phoebus</i>	71
Apollon'un Aşkları “Daphne” Adındaki Güzel Kızın Defne Oluşu	75
Hyakinthos Adındaki Güzel Delikanlının “Sümbül” Oluşu	77
“Phaeton” Miti	78
Asklepios ve Annesi Koronis	79
Heliotrope (Gün Çiçeği) Miti	80

Kyparissos (Selvi) Miti.....	80
Miletos (Milet) Şehrinin Kuruluşu	81
Apollon'un Sevdiği Aletler.....	81
Kral Midas'ın Kulaklarının Uzaması	82
<i>Apollon'un Görevleri</i>	84
İlham Perileri	84
Apollon'un Heykellerle Gösterilişi	85
<i>Artemis yahut Diana</i>	86
Niobe'nin Kaya Oluşu.....	87
Akteon'un Geyik Oluşu	89
Artemis'in Aşkları.....	89
Artemis'in Endymion'u Sevmesi	90
Meleagros'un Ölümü	91
<i>Hermes yahut Mercurius</i>	94
İnakhos'un Kızı İo.....	98
Hermes'in Görevleri.....	99
Hermes'in Çocukları	100
Keçi Ayaklı Pan	100
Pitys	102
Syrinks	102
Ekho ve Narkissos	103
<i>Ares yahut Mars</i>	106
Ares'in Oğlu Kyknos.....	107
Kallirrhoe	108
Ares'in Aşkı	109
<i>Aphrodite yahut Venüs</i>	112
Aphrodite'nin Doğuşu	113
Güzellik Yarışması	114
Aphrodite'nin Görevleri.....	116
Aphrodite ve Adonis	117
Aphrodite'nin Aşkları	118
Pygmalion	120
Hermaphrodite.....	121
<i>Eros yahut Amour</i>	123
Psykhe (Ruh) ile Eros (Aşk).....	124
<i>Aphrodite ile ilgili efsanelerden: Hero ile Leandros</i>	128
<i>Aphrodite ile ilgili efsanelerden: Pyramos ve Thisbe</i>	134
<i>Bülbül - Kırlangıç – Taraklıkuş Efsanesi</i>	137
<i>Hestia yahut Vesta</i>	145
<i>Hephaistos yahut Vulcain</i>	147
Hephaistos'un Aşkları.....	149
Hephaistos'un İş Arkadaşları	151
<i>Poseidon yahut Neptüne</i>	153
Poseidon'un Evlenmesi.....	155

Anteos	158
<i>Demeter yahut Ceres</i>	161
Persephone'nin Kaçırılması	162
<i>Hades yahut Plüton</i>	171
<i>Dionysos yahut Bacchus</i>	177
İkarios'un Ölümü	180
Lykurgos ve Pentheus	182
Ariane yahut Ariadne	183
Dionysos ve Midas	186

BÜYÜK KAHRAMANLAR

Herakles-Theseus-Kadmos ve Oidipus-

Sisyphus, Glaukos-

Bellerophon-Perseus-Orpheus-

Argonaut'lar-Daidalos-İkaros

<i>Herakles yahut Hercule</i>	193
1- Neme Aslanı	196
2- Lerne Ejderinin Öldürülmesi	197
3- Tunç Ayaklı Dişi Geyik	198
4- Erymanthos Dağının Yabandomuzu	198
5- Stymphalos Kuşları	199
6- Girit Boğası	199
7- Augias'ın Ahırları	200
8- Diomedes'in Atları	200
9- Amazonların Yenilmesi	200
10- Geryaneus'un Öldürülmesi	201
11- Hesperid'ler Bahçelerinin Altın Elması	202
12- Kerberos'un Getirilmesi	204
Herakles'in Karakteri ve Kişiliği	209
<i>Theseus</i>	214
Theseus'un Minotaurus'u Yenmesi	217
Kadmos ve Oidipus	224
Oidipus Efsanesi	228
<i>Sisyphus, Glaukos, Bellerophon</i>	233
At Âşkı Glaukos	235
<i>Perseus</i>	239
<i>Argonaut'lar</i>	246
<i>Daidalos ve İkaros</i>	255
<i>Orpheus</i>	258
<i>Glaukos ile Skylla</i>	261
<i>Keyks ile Halkyone</i>	265
<i>Kendini Yiyen Erysikhton</i>	268
<i>Kreusa ile İon</i>	272

<i>Otos ile Ephialtes</i>	276
<i>Arethusa ile Alpheios</i>	278
<i>Eos ile Tithonos</i>	281
<i>Pomona ile Vertumnus</i>	284

TRÖİA SAVAŞI KAHRAMANLARI

Paris-Menelaos-Agamemnon-Akhilleus
Patroklos-Hektor-Aias-Philoktetes-Pandaros
Nestor-Diomedes-Rhesos-Bianor-Antiphus
İsos-Eurypylos-Odysseus-Aineias

<i>Paris'in Helena'yı Kaçırması</i>	289
<i>Akhilleus'un Öfkesi</i>	296
<i>Paris ile Menelaos'un Vuruşması</i>	302
<i>Akhilleus'a Gönderilen Elçi</i>	309
<i>Troia Surlarına Hücum</i>	314
<i>Patroklos'un Ölümü</i>	320
<i>Akhilleus'un Agamemnon'la Barışması</i>	323
<i>Akhilleus'un Savaşa Katılması</i>	327
<i>Hektor'un Ölümü</i>	330
<i>Patroklos ile Hektor'un Cenaze Törenleri</i>	335
<i>Amazonlar'ın Troia'lılara Yardıma Gelişi</i>	339
<i>Akhilleus'un Ölümü</i>	342
<i>Aias'ın Çıldırması ve Kendini Öldürmesi</i>	345
<i>Philoktetes, Paris, Oinone</i>	348
<i>Troia Atı ve İlion Kalesinin Düşmesi</i>	353
<i>Yunanistan'a Dönüş</i>	362
<i>Agamemnon ve Orestes</i>	365
<i>Odysseus ve Polyphemos</i>	372
<i>Odysseus, Aiolos, Laistryonlar ve Kirke</i>	378
<i>Odysseus, Sirenler ve Güneş'in Sığırları</i>	386
<i>Odysseus – Kalypso - Nausikaa</i>	390
<i>Odysseus'un İthaka'ya Varışı ve Saraya Girişi</i>	398
<i>Penelope'yi İsteyen Adamların Öldürülmesi</i>	410
<i>Aineias'ın Başından Geçenler</i>	416
<i>Cehennemlere İniş</i>	424
<i>Sözlük</i>	429
<i>Dizin</i>	527
<i>Kaynaklar</i>	565

ÖNSÖZ

Klasik Yunan Mitolojisi'nin gördüğü rağbet ve ilgi, onun yeniden basılmasını sağladı. Bu ikinci baskıda, her mitoloji kitabında bulunan **Troia** harbi kahramanlarına, yurdumuzu ilgilendirdiği için daha fazla yer verildi. Birinci baskıda bulunmayan bazı mitler, hem sözlüğe, hem de kitaba eklendi. Ayrıca Robert Graves'in *Yunan Mitleri* adlı kitabında bulunan güzel bir harita da aynen alındı. Böylece *Klasik Yunan Mitolojisi* eksikliklerini nispeten gidererek ve hacmi biraz daha büyüterek, kültür seven sayın okuyucularının huzuruna yeniden çıkmış bulunmaktadır. Bunlardan başka, yurdumuzun turizm bakımından çok önemli olan ve birçok mitlerde adı geçen yerleri, tanrıların uğrağı olan dağları, altın kırıntıları sürükleyen¹ çayları, eski kentleri, kitabın sonuna konan özel bir indekste, bugünkü ve eski adlarıyla, alfabe sırasına konarak gösterildi. Böylece bu kitap yalnız edebiyat ve sanatseverleri değil, turistleri de ilgilendiren bir eser oldu. Tabii manzaraları ve tarihi ile dünyanın en güzel, en zengin turistik merkezi olan güzel yurdumuzu gezmek ve tarihî yerlerini öğrenmek isteyen herkesin işine yarayacaktır. Birinci baskının önsözünde yazdığımı tekrar edeyim: Her insan eseri gibi bu kitabın yine de birçok noksanları bulunabilir. Hatalarımı, yanıldığım yerleri gösterenlere teşekkür eder, onların minnettarı olurum.

Eserin birinci basılışından sonra, insanlığın yüzyıllar boyunca hayal ettiği bir olay görüldü. İnsanoğlu, ilk kez ay'a ayak bastı. Ay, güneşin kız kardeşi **Artemis**'dir. İnsanı, aya götüren küçük hava gemisine mitolojiden alınan bir ad kondu. **Apollo**, güneşin sembolü olan **Apollon**'dur. Apollo'yu havaya fırlatan ve dört gün baş döndürücü bir hızla onu kızkardeşi **Artemis**'e ulaştıran **Satürn** füzesi de, mitolojide evrenin hâkimi sayılan **Kronos**'dan başka bir şey değildi. Vaktiyle **Satürn**, karısının doğurduğu çocukları yutardı, yirminci yüzyılın Satürn'ü ise üç insanı, yeryüzünden aldı, gökte dolaşan kısır bir tanrıçanın kucağına attı.

¹ Bak, sayfa (187) "Pactolus Çayı"

Artık, tanrıları ve tanrıçaları **Olympos** dağında aramayalım. Bizim evrenimize ışık saçan, hayat veren **Apollon**'un etrafında dönüp dolaşan **Jüpiter** (Müşteri), **Merkür** (Utarit), **Mars** (Merih), **Venüs** (Zühre) ve **Neptün** gibi tanrı ve tanrıçalar, kardeşliğin, sevginin kalmadığı, huzursuzluğun arttığı, insanlığın düştüğü ve tanrıya değil sadece maddeye tapan insanların çoğaldığı eski dünyayı terk etmişler, sanki yeni bir dünya bulmak ve o dünyada yeni nizamlar kurmak için, uçsuz bucaksız boşlukta dönüp dolaşmaktadırlar. Artık onlar, yeryüzünde olup bitenlerle, insanların başlarına gelen felâketlerle, kopan harplerle, dökülen kanlarla hiç ilgilenmiyorlar.

Böylece görüldüğü gibi, güneş sistemine dâhil olan ve olmayan birçok yıldızlar, insanları aya ya da başka yıldızlara götürecek araçlar, adlarını hep mitolojiden almaktadır. Göklerde dönüp dolaşan, tanrı ve tanrıçaların adlarını taşıyan irili ufaklı yıldızlar, kendilerini, kendileri gibi sayısız yıldızları, daha başka birçok güneşleri yaratan ve çok kudretli olan, eşsiz, büyük bir varlığın kendilerine çizdiği yolda, onun koyduğu kanuna boyun eğerek, hiç şaşmadan, birbirlerine çarpmadan, bir saniye bile gecikmeden, baş döndürücü bir hızla uzayda dönmektedir. Uzayın uçsuz bucaksız boşluğunda, dönen yıldızların sayısını bilmenin imkânsız olduğunu ve modern teleskopların menzilleri dışında kalmış, milyarlarca yıldız bulunduğunu, devrimizin fizik ve matematik bilginlerinin en büyüklerinden olan Sir James Jeans söylüyor ve ilâve ediyor:

"Yıldızlar arasında, dünyamız büyüklüğünde yıldız pek az olup, çoğu yüzbinlerce dünyayı içine alabilecek büyüklüktedir. Bunların arasında milyon kere milyonlarca dünyayı içine alabilecek dev yıldızlara da rastlıyoruz. Kâinattaki bütün yıldızların sayısını yeryüzünün bütün denizlerinin kum-sallarındaki kum zerreleri sayısı ile gösterebiliriz.

Bu büyük yıldız kalabalığı, uzay içinde başıboş gibi dolaşırlar. Bunların birkaçı teşkil ettikleri grup halinde dolaştıkları halde, çoğu yalnız kalmış seyyahlara benzer. Bu yıldızların, içinde dolaştıkları kâinat pek büyüktür — Çünkü ışığı, bize elli milyon senede gelebilen yıldız var—. O kadar ki, bir yıldızın diğerine yaklaşması, tasavvuru güç olan nâdir bir vak'adır. Bunların her biri, boş bir okyanusta giden bir gemi gibi başıboş yolculuk yaparlar. Bizler, kumlar sayısınca çok olan bu yıldızlar arasında, bir kum tanesinin mikroskopik parçası üzerinde oturarak, etrafımızı, uzay ve zamanla çeviren kâinatın maksat ve mahiyetini keşfe çalışıyoruz."²

Dünyamız, bu evren içinde bir kum tanesi gibi kalırsa, onun üzerinde yaşayan biz insanlar ne oluruz? Eski şâirlerimizden birisi:

*Bir zerre demekse şu semâvâta göre arz,
Nisbetle beşer, etmelidir kendini yok farz.*

² Sir James Jeans, *Esrarlı Kâinat*, Çeviren: Ord. Prof. Salih Murat Uzdilek, s. 2.

demmişti. Biz, bugünkü ilmin ışığında, kendi mahiyetimizi öğrenmiş bulunuyoruz. Dünyadaki bütün denizlerin kenarlarında bulunan kumsallardaki kumlar sayısı kadar çok olan yıldızlar arasında, bir kum zerresinin milyonda bir parçası gibi olan maddi hiçliğimizi görüyoruz. Şairin dediği gibi kendimizi yok mu farz edeceğiz? Hayır. Hz. Ali, bir şiirinde, "*Sen kendini küçük bir zerre sanıyorsun. Oysaki, sende büyük bir âlem gizlidir.*" demişti. Büyük Mevlânâ da "*İnsanı kıyamete kadar öğsem, öğmekten âciz kalırım, vasıflarını saysam, saymakla bitiremem.*" (Mesnevî, C.: I, b. 1456) diye buyurmuştu. Otuz kırk asır önce de Yunanlı, kâinatın en âciz varlığı gibi görünen insanın değerini anlamış, onu tanılaştırmıştı. Yunan Mitolojisinin en hoş, en ölmez tarafı da buradadır. Onun insana verdiği kıymettedir. Gerçekten Yunan mitleri ile insanoğlu tâ o devirlerde evrenin en önemli varlığı sayıldı. Şu da bir gerçektir ki, Yunan mitlerinde yalnız bir din, bir inanç yoktur. Onlarda tabiat fenomenlerinin açıklanması, hayatın ve felsefenin ifâdesi vardır. Mitleri birer masal gibi okuyup geçememeli, onların üzerinde düşünmeliyiz. Mitlerin arkasında gizlenmiş bulunan anlamı bulmaya çalışmalıyız. O zaman mitlerin zevkine varılacaktır. Bu gerçeği bir iki örnekle anlamaya çalışalım:

Her devirde, her yerde alın teri dökmeden kazanılan servet hoş görülmez. Eski Yunanlı da serveti, zenginliği "gayr-ı meşru" bir çocuk olarak tahayyül etmiştir. Şöyle ki, toprak tanrıçası **Demeter**'i, tarlada yalnız başına yakalayan **İason (Jason)**, onunla birleşti ve onların birleşmesinden zenginlik tanrısı olan **Plutos**³ doğdu. Zenginlik tanrısı gayretli ve haksever bir tanrı idi. Dünya nimetlerini, parayı, pulu, yalnız faziletli, namuslu ve bilgili insanlara dağıtacağını, ahlâksızları yoksulluk içinde bırakacağını söylüyordu. Halbuki, merhametli **Zeus** dünyada iyi olsun, kötü olsun, hiç kimsenin sefil ve aç kalmasını istemiyordu. O Plutos'un iyi insanları koruyarak haksızlık yapacağından korktu. Servet tanrısının gözlerini çıkardı. Böylece, etrafını göremeyen **Plutos**, önüne çıkanların, iyi, kötü olduklarını anlamadan dünya nimetlerini herkese dağıtacaktı. Fakat bu kez **Plutos**'un körlüğünden açık gözler, yüzüzler, ahlâksızlar faydalandı. Çünkü onlar, tanrının etrafını sardılar. Sızlanarak, feryad ederek, yalan sözlerle kendilerine acındırdılar, onu kandırdılar. Faziletli insanlar, yüzüzlerin arasından yol bulup, servetin yanına varamadıkları için aç ve sefil kaldılar.

Bir de keder tanrısı **Penthos** miti üzerinde duralım: **Zeus**, her tanrıya nasibini dağıttığı zaman **Penthos** en sona kalmıştı. Her şey dağılmıştı. Ona verecek bir şey kalmamıştı. Ancak, fâni insanlara verilen saadete gölge düşüren matem ve gözyaşları kalmıştı. **Penthos**'a bunlar verildi. Bu yüzdendir ki, **Penthos**, kederli insanları sever, ağlayanları, inleyenleri bağrına basar. Ölüler için yapılan matemleri o idare eder. Sevdiklerine çok ızdırap verir, onları sık sık ağlatır. Esa-

³ **Plutos** (Ploutos) — Bak. Philomelos — Penia.

sen onun en büyük mahareti gözyaşı döktürmektir. Ondan uzak kalmanın tek çâresi, başımıza gelen felâketlerden ve felâketlerin beraber getirdiği kederlerden, acılardan şikâyet etmemek, sızlanmamak, ızdırapları yiğitçe karşılamaktır. Yoksa gözümüzün yaşardığını **Penthos** görünce koşa koşa gelir, bizi daha çok ağlatır, daha çok kederlendirir.

Bu mitteki güzellik ve öğütlediği metanet ne kadar hoştur. Öyle ise biz de hayatın ızdıraplarını, acılarını hiçe sayalım. Kederlerimizi içimize gömelim. Gözlerimiz yaşlı ise, **Penthos**'a sezdirmeden silelim. Denizlerin kıyılarındaki yalçın kayalar gibi sarsılmadan duralım. Kederler, acılar, dalgalar halinde gelsin, başlarını bize çarparak kırılınsın gitsin.

Sayın okuyucularımı önsözlerimle fazla rahatsız etmeyeyim, onları kitapla başa bırakayım.

BİRİNCİ BASIMIN ÖNSÖZÜ

Dünya üzerinde hayat başladıktan milyonlarca sene sonra, varlıkların en güzeli, en şerefli, en mükemmeli olan insan yaratıldı.⁴ İnsanlar yeryüzünde görülüp ve düşünmeye ve hayal kurmaya başladıkları zamanlarda kâinatı ve kendilerini yaratan tanrıyı aramışlardır.

Esasen insan yaradılışı itibariyle yaradanı aramak fitratında halkedilmiştir. Henüz ilmin ışık tutamadığı ve tarihin kaydedemediği, mazinin o karanlık devirlerinde insan, Tanrısını bazen güneşte, bazen yıldızda, bazen denizde, bazen ateşte aramış ve kendi aklınca bulmuş sanarak temsili heykelini yapmış, mabedini inşa etmiş ve ona tapmıştır.

Şu bir gerçek olaydır ki, mağaralarda yaşayan en iptidai insandan, atom devrinin en mütakâmil insanına gelinceye kadar “insanlık” hiçbir zaman Tanrısız kalmamış ve Tanrısız yaşamamıştır. Tanrıya inanmadığını sandığı, daha doğrusu Tanrısını inkâr ettiği zamanlarda bile, insan, sadece Tanrısını değiştirmiş, yani bir inancı bırakmış, başka bir inanca sarılmıştır. Dün inandığını bugün inkâr ederken, zavallı, bir mabetten yeni bir mabede girdiğinin farkına varmamış, inkârın da bir iman olduğunu anlayamamıştır.

Eski Yunanlıların inandıkları tanrı, tanrıça ve kahramanların hayat ve maceralarından bahseden Mitoloji'yi okurken, insanoğlunun, kendini yaratan Tanrısını, arama ve bulma hususunda yüzyıllar boyunca ne hayaller kurduğunu, ne gayretler sarfettiğini göreceğiz.

Dikkat edilirse, kandilleri sayısız yıldızlardan ibaret bulunan gök-kubbesi, bütün insanlığı içine almış muhteşem bir mabet gibidir. Öyle büyük ve heybetli bir mabet ki onun içinde en eski zamanlardan bu yana, Hind'in esrarlı mabetleri, Konfüçyüs ve Buda'nın pagodları, eski Mısır'ın akıllara hayret veren cesim ibadethaneleri, **Fidyas'**ın heykellerini yonttuğu Yunan tanrılarının zarif

⁴ İnsanın ve kâinatın yaradılışı hakkında etraflıca ve oldukça yeni bilgi edinmek isteyenler, şu kitapları okurlarsa faydalanırlar kanaatindeyim:

1- George Gamow, *Kâinatın Yaradılışı* (ter. O. Toygar Akman)

2- Prof. Melih Koçer, *İnsan, Feza ve Ötesi*

tapınakları bulunmaktadır. Sayısız havralar, milyonlarca kilise ve camiler hep o gökkubbenin mabedi içinde mevcut olup hâlâ milyonlarca insanı ibâdete çağırılmaktadır. Hangi devirlerde yaşamış bulunursa bulunsun, hangi renkten, hangi ırktan olursa olsun, hangi dille ibadet ederse etsin, hangi mabudun önünde eğilirse eğilsin "insan", hulus sahibi ise, hakikatte şu veya bu şekilde hep aynı tanrıya tapmıştır ve tapmaktadır.

Eski Yunanlıların inançlarına göre, insanlar yaratılmadan önce tanrılar mevcuttu. Ve tanrılar insanların şeklinde idi. İnsanlar gibi onların da mezziyetleri, kusurları vardı. Kısaca söylemek gerekirse, Yunan tanrıları ve tanrıçalarının hayatları, âdeta insanların hayatı gibi idi. Böylece Yunanlı kendisini tanrısında ve tanrısını da kendisinde bulmuştu.

Eski Yunanlı yalnız tanrısında değil, her şeyde insanı bulur ve insanı görür. Eski Yunan mitolojisinin güzelliği ve o mitolojiyi güzelleştiren, süsleyen, besleyen eski Yunan edebiyatının ölmezliği de buradan geliyor. O her şeyde insanı görmüş ve insanı bulmuştur. Yunanlıya göre dağlarda, ırmaklarda, çeşmelerde, yıldızlarda, ağaçlarda, çiçeklerde, kuşlarda, kurtlarda her şeyde, her yerde insan vardır. Meselâ keklik, kuş olduğu halde neden fazla havalanamıyor? O, keklik olmadan önce Giritli büyük sanatkâr **Daidalos**'un yeğeni **Talos** idi. Amcası tarafından sanatı ve becerikliliği kıskanıldığı için **Akropolis**'den aşağı atılmıştı. O sırada zekâ tanrıçası, havada iken onu yakaladı ve keklığe dönüştürdü. Bu yüzden keklik yere düşerek parçalanmaktan korktuğundan ötürü yuvasını bile yerde yapar, zavallı **Talos** o müthiş düşüşü asla unutmamıştır.

Peki, kurt neden kan dökücüdür? Örümcek neden ağ örmektedir? Yunanlı, kurdu bir hayvan olarak görmez. O, **Blykaon** adında bir kraldır. (Bak. s. 52) Kan döktüğü için kurda çevrilmiştir.

Örümceğe gelince: o Anadolu **Akakne** hanımıdır. Gergef işlemekte kendisini zekâ tanrıçasından üstün gördüğü için örümceğe çevrildi. Hâlâ eski itiyadını devam ettirmektedir.

Günümüz Alman yazarlarından Kafka, *Değişim* adındaki güzel romanını yazarken muhakkak **Akakne** mitinden ilham almıştır.

Rüzgârlar estiği zaman çam ağaçlarının ince yaprakları neden sızlanır? Bunun da sebebi vardır: Çam ağacı aslında **Pityis** adında güzel bir peri kızı idi. Kuzey rüzgârı **Bora**, ona âşık olmuştu. Kıskançlığından onu vurdu, öldürdü. Tanrılar bu güzel peri kızına acıdılar da onu bildiğimiz çam ağacına çevirdiler. (Bak. s. 102) Bu yüzden kuzey rüzgârı estiği zaman **Pityis**'in eski yaraları kanar, sızlanmaya, acı acı inlemeye başlar.

Mağnisa Dağı'nda "Baraj yeri" yakınında bir kaya varmış, yakından bakıldığı zaman, şekilsiz bir taştan başka bir şey olmayan bu kayaya, uzaktan bakıldığı takdirde boynu bükük, ağlayan bir kadın şeklinde görülürmüş. Bu

dağ, eski **Sipylos dağ**ıdır ve bu kaya cansız bir kaya değildir. Bu kaya öldürülen çocuklarının acısına dayanamayan, taş kesilen dertli ana **Niobe**'dir (Bak. s. 87). Bu kayanın bir yüzü, gece gündüz, yaz mevsiminin en sıcak günlerinde bile nemli ve ıslaktır. Zavallı anne yüzyıllardan beri **Mağnisa**'nın bu ıssız dağında, sessizce ağlamaktadır.

Çanakkale bölgesinde akan ve bugün adı **Kemer Deresi** olan ufak bir çay vardır. Yaz günleri pek azalan bu çayın eski adı **Simois** idi (Bak. s. 291). **Simois**'i, siz, küçük ve değersiz bir dere olarak görmeyiniz. O, **Okeanos** ile **Tethys**'in oğludur. Bir Anadolu deresi olduğu için Anadolu'yu istilâya gelenlere karşı amansız bir kin besler. Nitekim **Troia** harbi sırasında Yunanlıları denize dökmek için diğer Anadolu ırmaklarıyla beraber bu da coşmuş, yatağından dışarı çıkmış, feryad ederek Yunanlıların üstüne atılmış, onları hayli hırpalamıştı. Ünlü kahraman **Akhilleus**, az daha onun sularında boğulacaktı. Fakat Yunanlıları koruyan tanrılardan **Apollon** tam öğle vakti, ansızın bulutların arasından çıktı da bu coşkun çayı ok yağmuruna tuttu. Güneş tanrısının ateşli okları, Kemer Deresi'nin sularını uçurmuş, onu yorgun düşürerek yatağına çekilmeye zorlamıştı.

Eski Yunanlıların samimi olarak inandıkları tanrılar, tanrıçalar ve kahramanlar hakkında uydurdukları mitlerde, yüzyılların soldurmadığı bir güzellik, ifade edilmez bir letafet, derin sembolik mânalar vardır. Bu mitler insan zekâsının birer şaheseri olarak otuz asrın ötesinden gelmekte olup, dünya durdukça yaşamaya devam edecektir. Çünkü bunların, yalnız, eski Yunan ve Latin şairleri ve trajedi yazarları üzerinde değil, Rönesans'tan bu yana, gelişen bütün Avrupa edebiyatında, san'atında, büyük tesirleri göze çarpmaktadır. Mitoloji bilinmeden ünlü ressamın tabloları anlaşılmaz, müzeleri süsleyen heykeller seyredilemez. Mitoloji bilinmeden klâsik eserler okunamaz.

Batı memleketlerinde liselerde bile resmî programlara konmuş bulunan Mitoloji, ne yazık ki, bizde ihmal edilmiştir. Liselerde, tarih derslerinde, kısaca Yunan Tanrılarında bahsedilip geçilmektedir. Halbuki batı kültürünü benimsemişimizden beri günlük hayatımıza bile girmiş bulunan mitoloji ile ilgili bazı kelimeler vardır. Meselâ *Panik* kelimesinin kır tanrısı **Pan**'ın adından alındığını ve bu mitle alâkalı olduğunu bilmiyoruz. *Fantazi* kelimesi, Hayal Tanrısı **Fantasos**'dan, *Fobi Fobos*'dan, *Morfin* diye adlandırdığımız maddenin uyku tanrısının adı ile ilgili bulunduğundan haberimiz yoktur.

Edebiyat ve sanatsevenlere bir hizmette bulunmak için çeşitli eserlere müraaat ederek hazırladığım bu kitabın (Sözlük kısmı mevcut değil iken) ilk müsveddelerini, senelerce evvel Güzel Sanatlar Akademisi'ne göndermiştim. O zamanlar Güzel Sanatlar Akademisi'nde Mitoloji ve San'at Tarihi öğretmeni bulunan Sayın İpşiroğlu, eser hakkında verdiği raporda şunları yazmıştı:

"Şefik Çan'ın 'Klasik Yunan Mitolojisi' adındaki eseri incelendi. 223 daktilo sayfasından ibaret olan kitap, bellibaşlı mitoloji eserlerinden istifade edilmek suretiyle hazırlanmıştır. Ciddi çalışma mahsulüdür. Büyük bir emek sarfıyla meydana getirildiği gibi, Türkçesi de, talebenin anlayacağı tarzda, açık ve temiz bir dille yazılmıştır. Dilimizde, telif veya tercüme yazılmış bulunan mitoloji kitapları azdır. Ortada bulunanların da birçok kusuru vardır ve bunlar ders kitabı olarak kullanılamamaktadır.

Akademi tarafından alınıp basıldığı takdirde, Şefik Can'ın büyük bir itina ile hazırlamış olduğu eserin, ders kitapları eksikliği içinde, büyük bir boşluğu dolduracağı kanaatindeyim."

Aradan seneler geçti, ben kitaba yeni ilaveler yaptım ve okuyuculara bir kolaylık olsun diye kitabın sonuna, gerek kitapta ismi geçen ve gerekse geçmeyen, mitoloji ile ilgili meşhur şahısları ve yer adlarını kısaca tanıtabilecek bir sözlük ilave ettim. Bilhassa yurdumuzu ilgilendiren mitler üzerinde fazla durdum, şehirlerimizin, dağlarımızın, ırmaklarımızın bugünkü adları ile, eski adlarını **Richard Kiepert**'in yapmış olduğu atlastan arayarak işaretledim. Ayrıca okuyuculara yardım maksadı ile çeşitli indeksler hazırladım. İndekste bazı isimlerin Yunanca okunuşlarını işaretledim. Latince karşılıklarını koydum. Kitap basılırken mitolojiye ait isimlerin siyah harflerle dizilmesini sağlayarak okuyucuya bu yüzden de faydalı olmaya çalıştım. Böylece bu kitap meydana geldi. Kusursuz bir kitap olduğunu söyleyemem. Her insan eseri gibi bu kitabın da birçok noksanları olabilir. Fakat faydalı bir kitap olduğunu sanıyorum. Hatâlarımı, yanlışladığım yerleri gösterenlerin minnettarı olacağım.

ŞEFİK CAN